

طراحی و بهینه‌سازی شاسی فضایی

برای یک خودروی هدایت خودکار چندمنظوره

حسین مهباڈی

استادیار بخش مهندسی مکانیک

دانشکدهٔ فنی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی

h_mahbadi@iauctb.ac.ir

* آرمین، دشیدی مهرآبادی

دانشجوی کارشناسی مهندسی مکانیک

دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی

arminrashidi@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴/۱۰/۹۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۹/۱۱

چکیده

در این مقاله به طراحی شاسی فضایی قابل مونتاژ برای یک نمونه خودروی هدایت خودکار چندمنظوره^۱ پرداخته شده است. پس از تعیین شکل هندسی شاسی، با شبیه‌سازی بارگذاری اعمالی که شامل حمل قطعات و بار یدک می‌باشد، شاسی در نرمافزار انسیس^۲ تحت بهینه‌سازی قرار گرفته و قطرهای داخلی و خارجی مقاطع لوله‌ها با توجه به ضربی اطمینان مجاز طراحی و با هدف کاهش وزن و قرارگیری تنش‌ها و تغییر مکان‌های سازه در محدوده مجاز حاصل شدند. سپس مفصل طراحی شده در برابر بار استاتیکی و متغیر با زمان تحت تحلیل استاتیک و خستگی قرار گرفته است. در انتها شاسی طراحی شده از حیث هزینه ساخت و مواد اولیه بهینه خواهد بود.

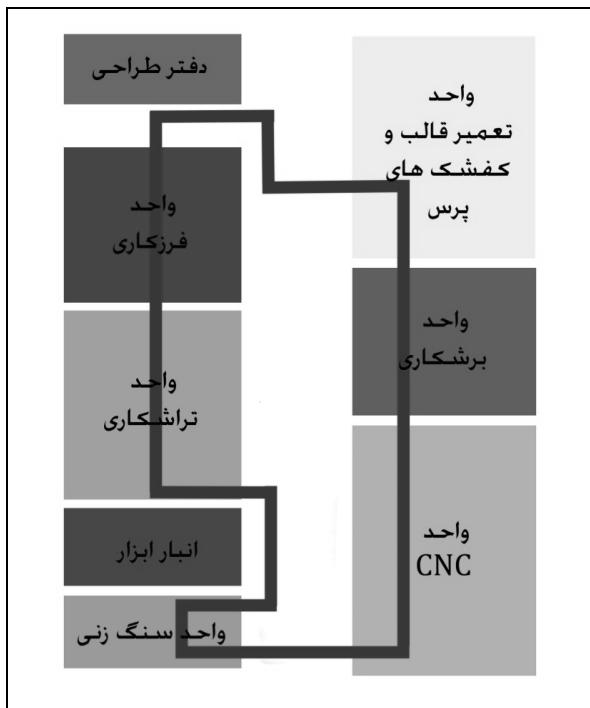

وازگان کلیدی: طراحی، شاسی، تحلیل اجزاء محدود، بهینه‌سازی، خستگی

۱. مقدمه

باشد. ویژگی دوم، قابلیت یدک کشی پالت‌های بار توسط این خودرو می‌باشد. شاسی طراحی شده از نوع شاسی فضایی است که فرم کلی آن متشکل از تعدادی لوله با سه سطح مقطع متفاوت است. شاسی می‌بایست به گونه‌ای طراحی شود که سایر ادوات خودرو به راحتی به آن متصل شوند. ویژگی دیگر این شاسی عدم نیاز به جوشکاری بین لوله‌های است، زیرا لوله‌ها توسط مفاصلی به یکدیگر متصل می‌شوند. این امر فرایند مونتاژ شاسی را سرعت می‌بخشد و

طی سالیان گذشته، وسائل نقلیه هدایت خودکار نقش مهمی در جابه‌جایی قطعات و محصولات در کارخانه‌ها ایفا کرده‌اند. این خودروها بر حسب نوع نیاز هر کارخانه در اقسام گوناگونی طراحی و تولید می‌شوند. در این مقاله، شاسی طراحی شده جهت به کارگیری در یک وسیله نقلیه هدایت خودکار چندمنظوره طراحی شده است که قابلیت جابه‌جایی قطعات تولید شده بین واحدهای گوناگون یک سالن تولید و یا حمل هر گونه بار در سطح کارخانه را داشته

شکل ۲. مسیر در نظر گرفته شده جهت حرکت خودرو در سالن
قالب ابزار

نیاز به نیروی کار متخصص جهت مونتاژ را از بین می برد. آسان سازی تعمیر و همین طور حمل و نقل خودرو به نقاط مختلف کارخانه از دیگر مزایای شاسی سرهنگ شونده است. در این مقاله تلاش شده است تا به کمک نرم افزارهای مطرح در عرصه طراحی و تحلیل مدل اجزای محدود سازه پیش از ساخت آن باعث می شود تا وزن شاسی و در پی آن هزینه نهایی کاهش یابد. همچنین از استحکام کافی سازه و مفاصل در برابر بارهای استاتیکی و نوسانی اطمینان حاصل می شود. در شکل ۱ نمونه ای از این خودرو نمایش داده شده است.

شکل ۱. یک خودروی هدایت خودکار چندمنظوره در حال
کشیدن پالت بار

۲. مسیر حرکت

خودروی طراحی شده پاسخگوی نیازهای یک سالن تولید می باشد. با توجه به اینکه در فرایند تولید یک قطعه چندین واحد دخیل اند، اتوماسیون سازی این روند توسط خودروهای هدایت خودکار چندمنظوره علاوه بر صرفه جویی در زمان، تأثیر چشم گیری بر کاهش هزینه های انبارداری دارد. در شکل ۲ نمونه ای از مسیر حرکت این خودروها در سالن قالب ابزار یک کارخانه خودرو سازی نمایش داده شده است. توجه به ابعاد شاسی و سیستم فرمان خودرو چهت بالابردن قدرت مانور خودرو در مسیر امری ضروری است.

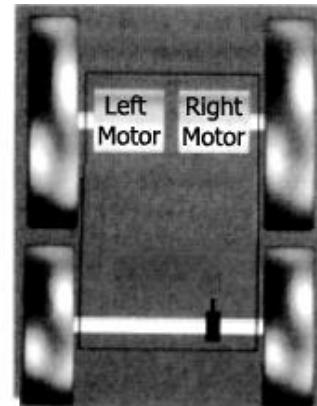
۶ برو لوله‌های سازه اعمال می‌شوند. همچنین شتاب گرانشی استاندارد (۹/۸۱ متر بر مجدور ثانیه) به وزن کل سیستم اعمال شد. خودرو می‌بایست توانایی حمل ۷۰۰ کیلوگرم بار و یدک‌کشی یک پالت ۷۰۰ کیلوگرمی را داشته باشد.

جدول ۱. خواص مکانیکی مواد به کار رفته در شاسی و مفصل‌ها

نام مواد	وزن کل (کیلوگرم)	وزن جسم (کیلوگرم)	وزن مکعب (کیلوگرم)	جنس
آلمینیوم آلیاژی	۲۷۷۰	۴۶۰	۲۸۰	
فولاد سازه‌ای	۷۸۵۰	۳۱۰	۲۵۰	

۵. بهینه‌سازی

شعاع‌های داخلی و خارجی سه سطح مقطع مورد استفاده به پارامترهای ورودی تبدیل شدند. همچنین تغییر مکان براینده، تنش‌های کششی و فشاری و وزن کل سازه به پارامترهای خروجی تبدیل شدند. گام بعدی تعریف دامنه بالا و پایین برای لوله‌های است. با در نظر گرفتن لوله‌های موجود مقادیر ابتدایی و انتهایی برای هر مقطع تعریف شد، به طوری که لوله با ابعاد پیدا شده موجود باشد. نرم‌افزار انسیس با توجه به محدودیت‌های اعمال شده به پارامترهای ورودی ۴۵ نقطه طراحی را تولید می‌کند. هر نقطه شامل مقادیر متفاوت قطر و ضخامت برای هر سه مقطع می‌باشد. پارامترهای خروجی برای هر نقطه محاسبه شدند. در نمودارهای اشکال ۷ تا ۹ نتایج استخراج شده قابل مشاهده است. این نمودارها تصویر خوبی از آنچه از روند بهینه‌سازی انتظار داریم ارائه می‌دهند. هدف، یافتن بهینه‌ترین نقطه از میان این ۴۵ نقطه است که تعادل مناسبی بین مقادیر مجاز خروجی‌ها برقرار کند.

شکل ۲. نحوه قرار گیری موتورها

از میان طرح‌های متنوعی که برای سازه‌های خرپایی موجود است، در نهایت طرحی معروف به بالتمور^۳ انتخاب و نهایتاً با ایجاد تغییراتی در ساختار کلی سازه، طرح اولیه شاسی مطابق با شکل ۴ مدل‌سازی شد. شاسی متشکل از سه نوع سطح مقطع با لوله‌ایی به قطر و ضخامت‌های مختلف است. در مدل اولیه این مقادیر به طور فرضی انتخاب شدند تا در ادامه برای هر مقطع قطر و ضخامت بهینه محاسبه شود. سه مقطع عبارت‌اند از:

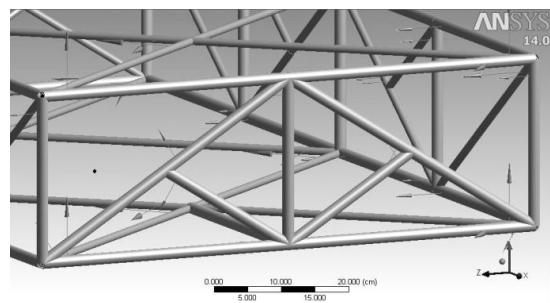
۱. قاب اصلی شاسی
۲. مهارهای داخلی

۲. سازه متصل به یدک‌کش خودرو

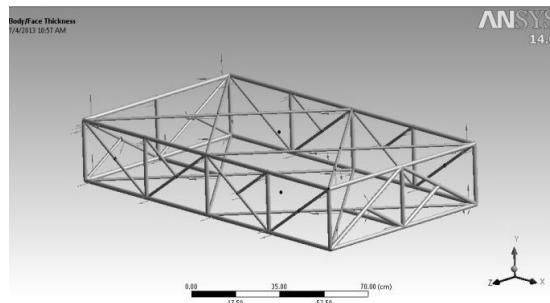
برای جنس شاسی، نوعی آلمینیوم آلیاژی انتخاب شد، اما پس از بررسی مقادیر تنش و تغییر مکان در طرح اولیه مشخص گردید که سازه متصل به بار یدک استحکام کافی ندارد و بهمین دلیل جنس سازه پشت خودرو، که وظیفه تحمل بار یدک را به عهده دارد، به فولاد تغییر کرد. در شکل ۵ نمایی از این سازه نمایش داده شده است. خواص مکانیکی مواد به کار رفته نیز در جدول ۱ مشاهده می‌شود.

۴. تحلیل اجزای محدود سازه

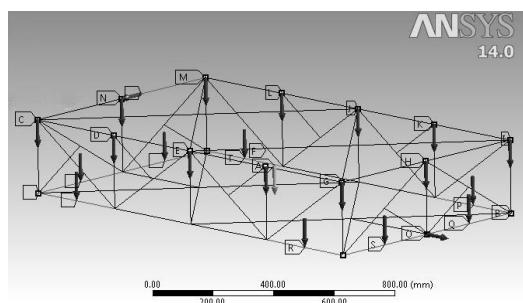
تکیه‌گاه‌های سازه در محل چرخ‌ها کاملاً گیردار می‌شوند. نیروهای ناشی از بارهای واحد، یدک‌کش، موتورها، باتری و سایز اجزای خودرو در قالب مؤلفه‌های برداری به صورت نیروهای متمرکز و نیروهایی بر واحد طول مطابق با شکل

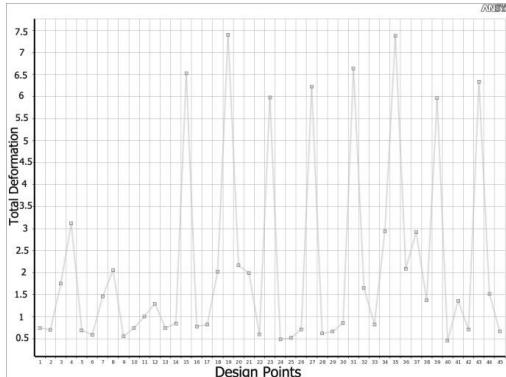
شکل ۵. قسمت فولادی متصل به یدک کش

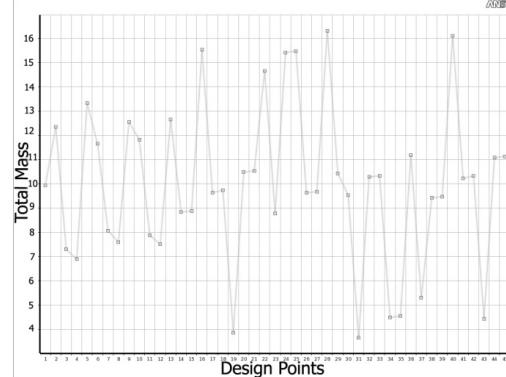
شکل ۴. طرح اولیه سازه

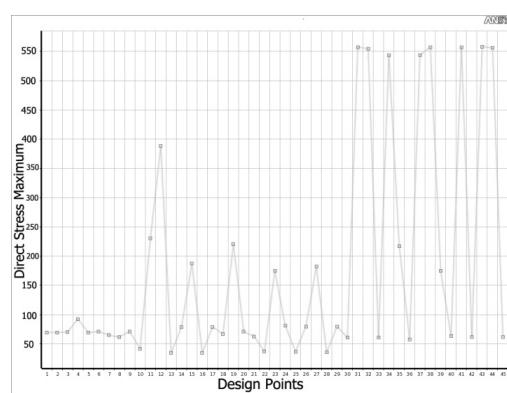
شکل ۶. نحوه بارگذاری

شکل ۸. نمودار تغییر مکان برایند بر حسب نقاط طراحی

شکل ۷. نمودار وزن کل سازه بر حسب نقاط طراحی

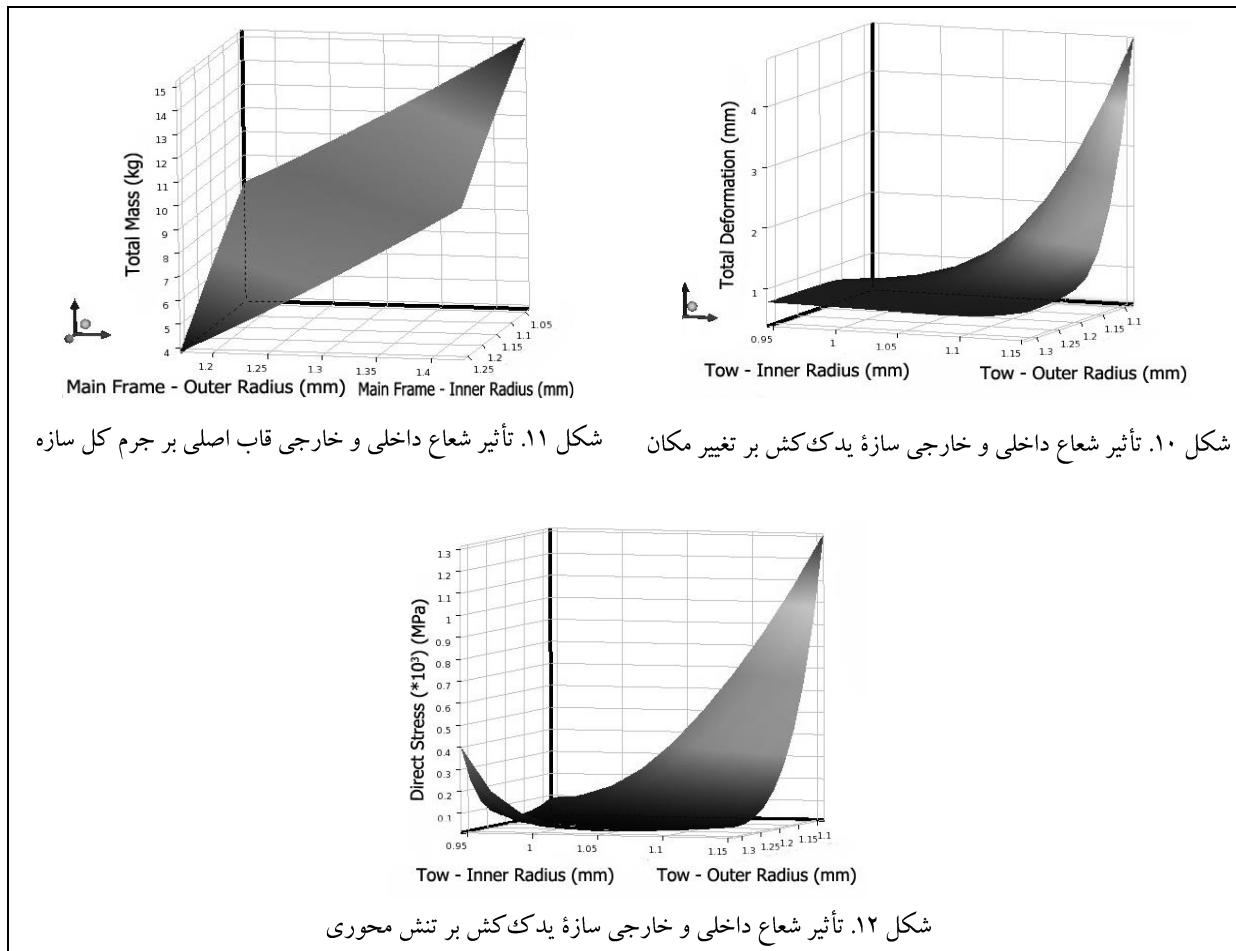

شکل ۹. نمودار تنش محوری بر حسب نقاط طراحی

ع. تأثیر مقادیر شعاعی بر پارامترهای خروجی

یکی از مزایای نرمافزار انسیس نمایش میزان تأثیرگذاری پارامترهای ورودی بر مقادیر خروجی نظریه‌نشها و تغییر مکان‌هاست. انسیس این امکان را به طراح می‌دهد تا تأثیر افزایش یا کاهش مقدار هر پارامتر را در نتایج نهایی مشاهده کند. نرمافزار این قابلیت را دارد که بهجای نقاط

گسسته، تغییرات پیوسته مقادیر خروجی را بر حسب مقادیر ورودی ترسیم کند. به کمک این روش قادر خواهیم بود تا تأثیر هر پارامتر را در نتایج نهایی به‌وضوح مشاهده کنیم. نرمافزار با رگرسیون‌گیری میان مقادیر خروجی، سطوح موجود در شکل‌های ۱۰ تا ۱۲ را ترسیم می‌کند.

شعاع انحنا برای خمس لوله نیز از رابطه ۲ بدست می‌آید:

$$K = \frac{\sigma}{E} \quad (2)$$

$$\sigma = \frac{MC}{I} \quad (3)$$

به‌طوری‌که در این روابط σ تنش بیشینه، E مدول الاستیسیته، M ممان خمشی و C بیشترین فاصله از تار خنثی است. از ترکیب دو رابطه اخیر داریم:

همان‌طور که مشاهده می‌شود، مقدار تغییر مکان بیشتر تحت تأثیر شعاع خارجی لوله می‌باشد. دلیل این مسئله وابستگی ممان اینرسی مقطع به شعاع خارجی است. پس انتخاب قطر خارجی بزرگ‌تر در اولویت قرار می‌گیرد. ممان اینرسی برای لوله جدار نازک به شعاع‌های داخلی و خارجی R₁ و R₂ برابر است با:

$$I = \frac{\pi}{4} (R_2^4 - R_1^4) \quad (4)$$

سازه نیز به عنوان هدف تعیین شد. نرم افزار انسیس سه نامزد متناسب با اهداف طراحی پیشنهاد می‌کند. پس از بررسی نامزدها و تطبیق دادن نتایج با لوله‌های موجود سه نوع لوله برای مقاطع انتخاب شد:

(الف) قاب اصلی: قطر ۳۲ میلی‌متر و ضخامت ۲/۲ میلی‌متر
 (ب) مهارهای داخلی: قطر ۲۱ و ضخامت ۱/۸ میلی‌متر
 (ج) سازه یدک‌کش: ۲۶ میلی‌متر و ضخامت ۱/۸ میلی‌متر

نتایج تحلیل پس از اعمال تغییرات در شکل‌های ۱۳ و ۱۴ نمایش داده شده است.

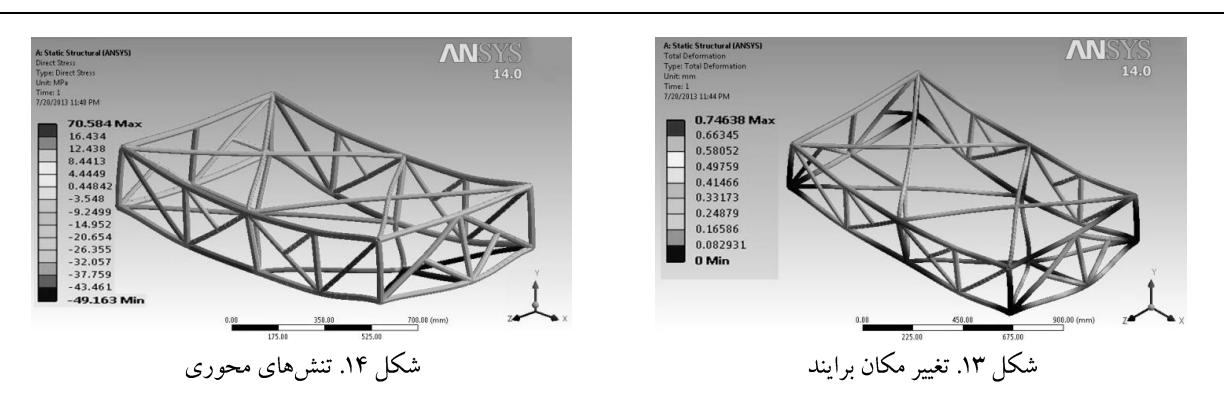
بیشینه تغییر مکان شاسی ۰/۷۴۶ میلی‌متر به دست آمد که با توجه به ابعاد سازه قابل قبول می‌باشد. همچنین پس از قرارگیری صفحه بالایی نگهدارنده بار نیز صلیبیت سازه افزایش پیدا می‌کند [۲]. یکی از قابلیت‌های منحصر به فرد نرم‌افزار انسیس نمایش میزان تأثیرگذاری پارامترهای ورودی بر مقادیر خروجی نظریه‌نشها و تغییر مکان هاست. نرم‌افزار این امکان را به طراح می‌دهد تا تأثیر افزایش یا کاهش مقدار هر پارامتر را در نتایج نهایی مشاهده کند.

$$K = \frac{M}{EI} \quad (3)$$

تیماشنسکو^۴ عبارت EI را سختی خمشی نامید. این عبارت معیاری برای سنجش صلیبیت سازه است و از آن نتیجه می‌شود که تغییر مکان هر لوله به جنس و مشخصات فیزیکی لوله وابسته است [۱]. با توجه به شکل ۱۱، وزن کل شاسی با کاهش ضخامت لوله کاهش می‌یابد. در شکل ۱۲ نیز مشاهده می‌شود که افزایش ضخامت لوله سبب کاهش تنش در امتداد محور میله می‌شود. با مشخص نمودن اهداف طراحی و محدود نمودن مقادیر خروجی در محدوده دلخواه، قطر و ضخامت بهینه برای هر مقطع در گام بعدی انتخاب می‌شود.

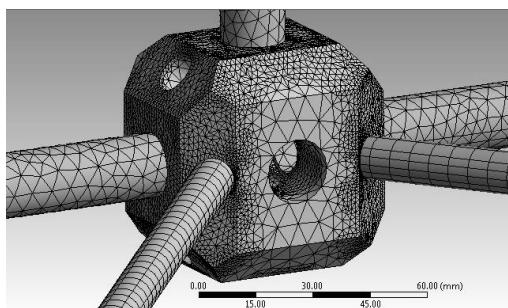
۷. انتخاب نقطه طراحی بهینه

در این مرحله گزینه‌های پیش رو را با مقید کردن اهداف طراحی محدود می‌نماییم. مقدار مجاز تغییر شکل برای سازه‌های به کمتر از ۱/۴ میلی‌متر محدود شد. همچنین مقادیر تنش محوری با در نظر گرفتن ضریب اطمینان مجاز طراحی و تنش نهایی آلومینیوم مقید شدند. کمینه‌شدن وزن

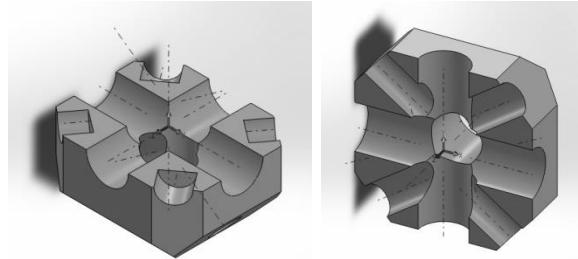
لوله‌ها و مفصل‌ها، اجزای تماسی در ناحیهٔ درگیری ایجاد شدند. درگیری به‌نحوی تعریف شد که لوله در راستای شعاعی، محوری و مماسی ثابت شود. جهت شبیه‌سازی اثر تنش‌ها و تغییر شکل‌های کل سازه بر قسمت مدل شده، تغییر مکان‌های وارد شده به لوله‌های متصل به مفصل از مدل کامل شاسی استخراج و بر مدل دوم اعمال شد. با این روش، عملاً اثر بارهای اعمال شده بر سازه را بر مدل کوچک‌تر اعمال نموده‌ایم.

در تحلیل اجزای محدود، نحوهٔ مش‌بندی مدل تأثیر به‌سزایی در صحت نتایج دارد. افزایش المان‌ها در اطراف سطوح منحنی، لبه‌ها و سوراخ‌ها سبب ایجاد تمرکز تنش می‌شود [۳]، اما تلاش شده است تا نواحی حساس به‌خوبی مش‌بندی شوند. نحوهٔ مش‌بندی مدل در شکل ۱۷ نمایش داده شده است.

شکل ۱۷. مش‌بندی مفصل و لوله‌های متصل به آن

نتایج تحلیل استاتیکی ناشی از اعمال تغییر شکل‌ها بر لوله‌ها در شکل ۱۸ مشاهده می‌شود. ضریب اطمینان در برابر تنش ون‌میسنس^۷ ۴/۷۷ به‌دست آمد.

شکل ۱۵. مقاطع برش‌خورده مفصل طراحی شده

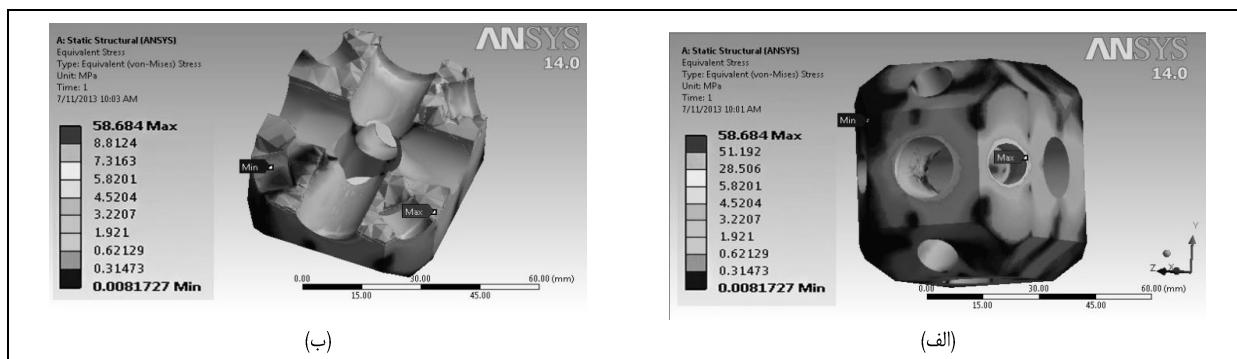
۱-۸. تحلیل اجزای محدود مفصل

جهت دست‌یابی به نتایج صحیح و قابل اطمینان مفصل باید کاملاً در معرض تنش‌ها و تغییر شکل‌های ایجاد شده در سازه آنالیز شود. مدل‌سازی شاسی به‌همراه مفاصل عملی زمان‌بر و پیچیده است. در نتیجهٔ بحرانی‌ترین مفصل انتخاب و به‌همراه لوله‌های متصل به آن در نرم‌افزار سالید ورکس مدل‌سازی شد (شکل ۱۶).

شکل ۱۶. قسمتی از شاسی به‌همراه مفصل

زیرمدل^۶ ایجاد شده موجب می‌شود تا نیازی به مدل‌سازی کل سازه به‌همراه مفاصل نباشد. برای مدل‌سازی رزووه میان

شکل ۱۸. الف) تنش ون‌میسنس در مفصل، ب) تنش ون‌میسنس در مقاطع مفصل

نهایی آلومینیوم می‌باشند. حد دوام از رابطه ۶ به دست می‌آید:

$$s_e = 0.5 k_a k_b k_c k_d k_e k_f s_{ut} \quad (6)$$

مقادیر ضرایب تصحیح حد دوام و استحکام ماده در جدول ۲ ارائه شده است. مقدار S_{ut} نیز از جدول ۱ جایگزین می‌شود.

جدول ۲. ضرایب تصحیح حد دوام برای آلومینیوم آلیاژی

مقدار	ضریب
۰/۸۶	ضریب تصحیح سطح (k_a)
۰/۹۵۳	ضریب تصحیح اندازه (k_b)
۱	ضریب تصحیح بار (k_c)
۱	ضریب تصحیح دما (k_d)
۰/۷۵۲	ضریب تصحیح قابلیت اطمینان (k_e)
۱	ضریب تصحیح آثار متفرقه (k_f)

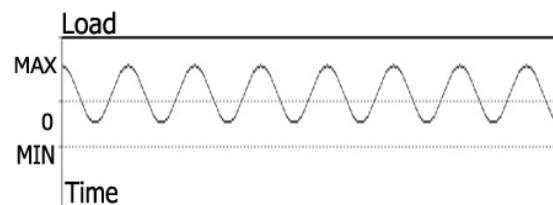
در نهایت ضریب اطمینان خستگی $2/646$ برای مفصل به دست آمد، در نتیجه مفصل در محدوده عمر بی‌نهایت قرار می‌گیرد.

۹. نتیجه‌گیری

در این مقاله روند طراحی و بهینه سازی شاسی فضایی یک خودروی هدایت‌خودکار چندمنظوره تشریح شد. با توجه به نتایج حاصل از نرم‌افزار انسیس، با انتخاب مقاطعی با قطر خارجی بیشتر می‌توان کمبود سختی حاصل از انتخاب ماده ضعیفتر را جبران نمود. در بهینه‌سازی شاسی پارامترهای مورد نظر عبارت بودند از دست‌یابی به تغییر مکان مجاز سازه در برابر بار اعمالی و قرارگیری تنش‌های محوری و خمشی اعضاء و تنش ون‌میسنس مفصل در محدوده مجاز طراحی. همچنین دست‌یابی به کمترین وزن ممکن به عنوان یکی از اهداف طراحی به نرم‌افزار معرفی شد. این امر سبب کاهش هزینهٔ نهایی می‌شود. در نهایت نرم‌افزار سه نوع لوله با قطرهای داخلی و خارجی مختلف ارائه کرد.

۸-۲. تحلیل خستگی مفصل

با توجه به ماهیت کاری خودرو، بارگذاری و باربرداری مداوم سبب القای تنش‌های نوسانی^۸ در سازه و مفاصل می‌شود. از میان روش‌های تحلیل خستگی روش تنش-عمر^۹ جهت آنالیز مفصل انتخاب شد. این روش برای تحلیل قطعاتی که عموماً پس از صد هزار چرخه گسیخته می‌شوند مناسب است [۴]. مقدار تنشی که قطعه پس از عبور از چرخه متناظر با آن دیگر گسیخته نمی‌شود حد دوام^{۱۰} نام دارد. چون آلومینیوم‌های آلیاژی حد دوام ندارند، مقدار مقاومت خستگی در چرخه مشخصی (معمولًاً پانصد میلیون چرخه) گزارش می‌شود [۴]. تئوری گربر^{۱۱} جهت محاسبه ضریب اطمینان خستگی توسط نرم‌افزار مورد استفاده قرار گرفت؛ زیرا علاوه بر دقت کافی، برای فلزات چکش خور نظریه آلومینیوم نیز مناسب می‌باشد. با قرار دادن قطعات روی خودرو، با توجه به شکل ۱۹ بارگذاری از صفر تا مقدار بیشینه بار اعمالی نوسان می‌کند.

شکل ۱۹. دامنه بارگذاری متغیر با زمان

ضریب اطمینان خستگی در معيار گربر توسط رابطه ۵ محاسبه می‌شود:

$$n_f = \frac{1}{2} \left(\frac{s_{ut}}{\sigma_m} \right)^2 \frac{\sigma_a}{s_e} \left[-1 + \sqrt{1 + \left(\frac{2\sigma_m s_e}{s_{ut} \sigma_a} \right)^2} \right] \quad (5)$$

به طوری که در این رابطه σ_m و σ_a به ترتیب تنش میانگین و دامنه تنش هستند که از ترکیب بارگذاری خمشی و پیچشی بر مفصل حاصل شدند و توسط نرم‌افزار جایگذاری می‌شوند. همچنین s_e حد دوام و s_{ut} استحکام

به طیف وسیعی از فرایندهای طراحی مهندسی است.

فرایند طراحی، تحلیل و بهینه‌سازی انجام شده قابل تعمیم

۱۰. مأخذ

- [1] Kimball, Steven. "Advantages of focusing on stiffness in chassis design", *Machine Design Magazine*, 1999, pp.45-47.
- [2] Charlotte, A. *Personal Guide to Automated Vehicle Systems*, NC, 2004.
- [3] Madenci, Erdogan. *The Finite Element Method and Applications in Engineering Using ANSYS*, Springer, 2005, pp.311-312.
- [4] Budynas, Richard G. *Shigley's Mechanical Engineering Design*, McGraw-Hill, 2001, pp.274-275.

پی‌نوشت

-
1. Automated Guided Vehicle (AGV)	7. Von Misses Stress
2. ANSYS®	8. Fluctuating Stress
3. Baltimore	9. Stress-Life Method
4. Stephen P. Timoshenko (1878-1972)	10. Endurance Limit
5. Solidworks®	11. Gerber
6. Sub-Model	

آدرس: خیابان حافظ، رویرویی دانشگاه صنعتی امیر کبیر، کوچه آردستانی، پلاک ۲

تلفن: ۸۸۸۹۵۶۹، ۸۸۸۹۲۱۴۴ فکس: ۸۸۰۷۰۰۸